

וכן עד"ז ביאר הרה"ק בעל האמרי אמת מגור זי"ע"מ את מה דאיתא בגמ' בכתה אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה נפק"מ לגירסא דינקותא, והיינו כי חנוכה הוא ענין חינוך והתחלה חנוך לנער ע"פ דרכו, וכשמתחיל בגיל הנעורים ידע שצריך להתחיל כי בכתה אין זקוק לה, אך בד בבד עליו להיזהר שלא יתגשם יותר מדי כי אסור להשתמש לאורה וכפי שיבואר בהמשך. עניין זה שאפילו פעולה קטנה שלנו אף היא חשובה היא כי האור האלוקי הגנוז שופע תמיד בלי הפסק ועל ידי הדלקת נרות חנוכה אנו רק מסיירים מעצמנו את המסכים המבדילים עד שתהא השלהבת עולה מאליהם, והיינו שאנו מגלים על ידי ההדלקה את הנקודה הפנימית שבפנימיותנו שאינה נכבית לעולם, ולכן אף אם כבתה אין זקוק לחזור ולהדליקה.

ואיתא בספה"ק אמרי אמת: כי כשם שאנו מדליקים נרות למטה כך נדלקים עי"ז נרות ואורות למעלה שעליהם אנו אומרים "הנרות הללו קודש הם ואין לנו רשות להשתמש בהם", כי אפי' למ"ד מותר להשתמש זהו דווקא על הנרות שלנו.

אסור להשתמש לאורה - זכר לנרות המנורה שבמקדש

והנה בגמרא עצמה לא נתבאר מה טעם האיסור להשתמש לאור נרות חנוכה לפי מאן דסבר כן, ונחלקו הראשונים בדבר.

לדעת בעל המאור: טעם האיסור הוא שכיון שהנרות הם זכר לשמן של המנורה יש בהם קדושה ואסורים הם בהנאה כנרות של בית המקדש, וכע"ז כתב גם הר"ן שתיקנו נר חנוכה להיות כנר של בית המקדש שאין משתמשים בהם כלל ואפילו תשמיש של מצוה, ולכן אף בנר חנוכה הדין כן לדעת הרמב"ם והר"ף, וכן הביא הרשב"א בחידושי' בפירושו ראשון.

והנה בספרי החסידות: מבואר כי לא רק "זכר" יש בדבר אלא שייכות גדולה יש בין המנורה שהדליק אהרן בהיכל לבין נרות חנוכה שלנו, וכדבריו הידועים של הרמב"ן שכתב בפרשת בהעלותך על מאמר המדרש שהביא רש"י: "למה נסמכה פרשת מנורה להכנת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים, חלשה דעתו שלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה, חייך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות בקר וערב", וכתב הרמב"ן כי הכוונה בזה היתה "על חנוכה של נרות שהיתה בבית שני על ידי אהרן ובניו, רצוני לומר חשמונאי כהן גדול ובניו".

והביא שם הרמב"ן בשם מגילת סתרים לרבינו ניסים ששם כתב: "ראיתי במדרש, כיון שהקריבו שנים עשר שבטים ולא הקריב שבט לוי וכו', אמר לו הקב"ה למשה דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות ואני עושה בה לישראל על ידי בניך נסים ותשועה וחנוכה שקרויה על שמם, והיא חנכת בני חשמונאי, ולפיכך הסמיך פרשה זו לפרשת חנכת המזבח".

והאריך בספה"ק שפתי צדיק: לבאר כי הכוונה במה שאמרו ראשונים אלו כי נרות חנוכה הם זכר למנורה שבהיכל היא כי על ידי שהאדם מדליק נרות חנוכה אצלו הוא נזכר בנרות שהיו דולקים במקדש ובקדושה שהיתה נשפעת על ידיהם בבית המקדש, ועל ידי זה מתלהב ליבו ובא לקדושה זו גם כן, וזהו הביאור לכלל הידוע ש"הסתכלות במצוה או בקדושה ממשוך עליו ועל עיניו הארה קדושה".

והאריך הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע לבאר את דברי האבודרהם שכתב שלפיכך נקראת מצות הדלקת נר חנוכה "קודש" - "הנרות הללו קודש הם", כי הוא זכר להדלקת נרות המנורה שבהיכל שהיתה קודש, ומבאר הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע כי אותה קדושה שהיתה לנרות שבמקדש שתכליתם היתה להורות על השכינה השרויה בישראל, אותה קדושה יש גם בנרות שאנו מדליקים בחנוכה המוריים על הקדושה הפנימית שישנה בלב כל אחד מישראל, ובכך נשתנה מצות נר חנוכה משאר המצוות, שהיא עצמה קדושה, עיין שם בלשונו. **אמנם** כבר איתא בספה"ק דברי חיים דאע"פ שנו חנוכה אינה אלא זכר למנורה שבהיכל, מ"מ מעולה נר חנוכה הממנורה שבמקדש, דאילו אצל המנורה שבהיכל אם כבו הנרות זקוק הכהן לחזור ולהדליקם מחדש, משא"כ בנר חנוכה די בהתעוררות קצת מצד האדם והשלהבת כבר תהא עולה מאליה, ולכן אם כבתה אין זקוק לה. וכן ע"ז כתב בספרי **שם משמואל** שהחילוק בין המנורה שהדליק אהרן בהיכל לנר חנוכה שאנו מדליקים מתבטא בכך שאילו אהרן פעל להכניס הקדושה לכל ישראל עד סוף הדורות ולכן היה צריך להדליק בפילות ושמינים מעולים שלא יכבו, משא"כ בנר חנוכה של כל אחד שמדליק באופן פרטי - אף אם היא במדריגה נמוכה היא עולה מאליה על ידי פעולתו של אהרן שפעל לדורות.

אסור להשתמש לאורה - משום ביזוי מצוה

לעומת זאת דעת הרמב"ן היא שאיסור ההשתמשות לאור הנרות אינה מחמת הקדושה שיש בהם אלא אף שאין בה קדושה אין לנהוג בה מנהג בזיון בשעת קיום המצוה עצמה, שכשמשמש לאורה לצורך מצוה אחרת מראה בזה כאילו אותה מצוה אינה חביבה לו, וכיון שהשימוש בהם אסור בשעה שדולקים הרי מקצה אותם האדם מדעתו עד סוף זמן המצוה ונאסרו בכל תשמישין שבעולם, וכן העתיק הרשב"א בחידושי' בפירושו שני, ומבאר שדעת המתירים להשתמש לאורה, סוברים הם שלא כל תשמיש ביזוי הוא, דדווקא היכא שמשמש בגופו של נר, אבל כשמשמש רק לאורו לאו ביזוי הוא.

המאירי אף הוא לאחר שמביא את שני הפירושים - מצדד כדעת הרמב"ן שהוא משום ביזוי מצוה, ולמד כן גם בדעת הר"ף שאסור הרצאת מעות, אך התייר להשתמש בשמן לאחר חצי שעה, והרי אם קדושה יש בהם ודאי יש לאסור אף לאחר זמן המצוה, וכתב בספה"ק שפת אמת¹ שזוהי גם דעת בעל העיטור.

אסור להשתמש לאורה - אחיזת החיצונים

והנה הביאו כמה מספרי החסידות² מה דאיתא בכתבי האריז"ל לבאר דין זה שאסור להשתמש לאורה, והיינו משום דכיון שאנו מדליקים בחוץ יש לחשוש שלא יתאחו החיצונים על ידי השתמשות בתשמיש חול, והיינו כי נר חנוכה הוא במקום גבוה שאין שם תערובות טוב ורע כי האור הגדול הזה הנשפע על ידי הנרות אין לו שום שייכות עם חיצוניותו, וכלשון קדשו של הרה"ק בעל העבודת ישראל מקאנין זי"ע: "כי האר"ז ז"ל גילה לנו הטעם שאסור להשתמש לאורה כדי שלא יתאחו החיצונים בקדושת האור על ידי תשמיש החול הזה".

דבר זה מבואר היטב בספה"ק דרך מצותיך³ שכתב וז"ל: "והענין כי אע"פ שחנוכה מותר בעשיית מלאכה לפי שאין ההארה באה בגילוי למטה במלכות רק בבחינת הודאה, מכל מקום נגד אור הנר עצמו עכ"פ אסור מלהשתמש לאורו, לפי שהנר עצמו הוא המשכת אור הח"ס שלמעלה מהשתלשלות ואין בו כדי להיות משתמשים בו לצורך קיום התמידי של העולמות כדי שלא ינקו החיצונים ולכן נהגו שלא לעשות מלאכה כלל בזמן שהנרות דולקים והארה זו מאירה כו', אבל לאחר הסתלקות הארה זו מותר לעשות מלאכה לפי שאין הגילוי בפנימיות".

דברי האריז"ל הללו מובאים גם בספה"ק תפארת שלמה⁴, ושם ביאר זאת ע"פ מה שכתב האוה"ח הק"י, ואלו דברי קדשו: "הנהגה העניינית מה שבנר חנוכה אסור להשתמש לאורה הוא גם כן כמ"ש למען לא יהיה אחיזה לסט"א מהנאות עולם הזה בנרות הללו. והוא על דרך המבואר באוה"ח הקדוש בפרשת שמייני כי בארצות המערב שנהגו לאכול החגבים הנה בכל שנה ושנה השחיתו הארבה והחגב את יבול הארץ ומיום שאסור להם לאכול הנה לא נראה עוד חגב אחד בכל גבול הארץ ההוא עיין שם בדברי קדשו זי"ע. והוא מטעם הנ"ל כי כאשר אכלו ישראל את החגבים ונהנו מהם לכן היה שליטה להסט"א להרע להם, ועל ידי ההבדלה מהם נתפרשו ובבדל כח הסט"א מהם כן צריך לפרוש שלא להנות מנר חנוכה בצרכי תשמיש עולם הזה ולא יהיה שליטה לסט"א לאחוזה בהם ובאורם הגדול כי קודש הם כנ"ל".

וכתב בספה"ק שם משמואל: כי לאור דברי האריז"ל מובן שפיר הטעם למה סעודת חנוכה אינה חובה אלא רשות, כי על ידי הנאת הגוף שבשעת הסעודה נאחזים החיצונים⁵, וכדוגמת קרבן עולה שקרב כולו לשמיים⁶, ולכן בחנוכה אין הסעודה יכולה להיות חלק מחיובי היום.

אסור להשתמש לאורה - לשם שמים

והנה בספרי החסידות⁷ מתפרש עניין אחיזת החיצונים שכתב האריז"ל למחשבות זרות וחיצוניות הפוקדות ונאחזות בשכל האדם ובמחשבתו, המביאות לו פניות וגורמות לו לחשוב רק על עצמו, ולכן אסור להשתמש לאור נרות חנוכה כי כל עבודתנו שעל ידי הנרות היא שלא לעסוק בענייני צרכי עצמו - ואין לנו רשות להשתמש בהם - אלא לעסוק תמיד רק בייחוד שמו יתברך - "להורות ולהלל לשמך הגדול"⁸ - שכנגד זה היתה עיקר מלחמת היוונים, כדאיתא בספה"ק ישמח ישראל⁹.

וכן מבואר בספה"ק בני יששכר¹⁰ שהרי ידוע כי עיקר מלחמת היוונים היתה "להשכיחם תורתך" ולהגביר את חכמת יוון בעולם, ולכן אנו מדליקים נרות הרמוזות לאור התורה - "כי נר מצוה ותורה אור" - כי על ידי הנרות אנו מאירים את אור חכמת התורה ומגבירים אותה מעל חכמת יוון הטמאה הנחשבת כחושך, וכשם שאסור להשתמש בכתרה של תורה לצורך עצמו - "ודאשתמש בתגא חלף", כך אסור גם להשתמש ולהינות לאור הנרות בשביל צרכי וענייני עצמו, וכן איתא בספה"ק מאור עינים¹¹.

לאור זאת מבאר עוד שם בספה"ק בני יששכר¹² את דעת הראשונים הסוברים כי לתשמיש מצוה מותר להשתמש באור הנרות, והיינו משום ש"מצוות לאו ליהנות ניתנו" אלא לעול לצד צוואריהם וא"כ אין האדם עושה המצוות אלא לשם שמים ואין כאן חיסרון, אבל דעת החולקים היא שאף שכך הוא הדין מ"מ מיעוט הם אלו העושים מצוות לשם שמים.

ומ"מ כבר איתא בספה"ק תפארת שלמה¹³ שלכן פסק רבא בגמ' ש"צריך נר אחרת להשתמש לאורה" שהוא השמש, והיינו בשביל שיוכל קצת האדם לבקש על צרכיו הגשמיים, וכלשון קדשו: "ובזה אמרתי לרמוז בענין נר חנוכה אמרינן בגמ' אמר רבא וצריך נר אחרת להשתמש לאורה, לרמוז על קדושת נר חנוכה שאסור להרצות מעות נגד נר חנוכה, היינו ענייני השפעות צרכי עולם הזה כמ"ש הנרות הללו קודש הם ואין לנו רשות להשתמש בהם אך שפע חכמה וקדושה, ונתנו חכמים עצמם לזה וצריך נר אחרת על ידי השמש העומד למעלה מן הנרות הוא רומז להמשיפע צרכי עולם הזה יהיה גם כן מצד הקדושה".

ויש עוד הרבה להאריך בעניין איסור השתמשות בנר חנוכה בנוגע לקדושת השכל והגוף הנועשית על ידי נר חנוכה, קדושת העינים שעל ידי הסתכלות בנרות¹⁴, ועל כך שכל זה נעשה על ידי הענוה והביטול¹⁵, אמנם אין כאן המקום להרחיב בזה, ועיין בהערות הנ"ל.

מ. חנוכה תרצ"ט ליל ג. מו. שם משמואל חנוכה תרע"א. מז. תפארת שלמה ויחי. מח. אמרי אמת חנוכה תרפ"ו ליל ג. מט. שם תרפ"ה ליל ג. נ. חנוכה תרע"א ליל ג. נא. שבת ט ע"א. נב. וכמבואר בספה"ק שפת אמת (הספד תר"ט) כי מדברי חכמים נעשה תורה, וחל הקדושה על דבריהם כקדושת דברי תורה, ולכן אסור להשתמש לאורה. נג. חידושים כא ד"ה קסבר, ובדפי הר"ף ט א. נד. דעה זו הביאה בספה"ק יטב לב פ"ב מקץ עיי"ש. נה. חידושי מהרצ"א על חנוכה, ביאורים על סדר הרמב"ם. נו. נא ע"ב ד"ה אמר ר' רימיה. נז. דעות אלו מובאות בספה"ק אמרי נועם (בפני הפסח לחנוכה אות ז). עיי"ש; וראה מ"ש בספה"ק בני יששכר (כסלו מאמר ד) לגבי איסור ההנאה ממשמי ניסים. נח. שפת אמת לחנוכה תר"מ; שם משמואל וישב תרע"ב. נט. חנוכה אות כא ואות לח. ס. שם אות מב. סא. פרי צדיק לחנוכה אות ד. סב. לחנוכה. סג. מקץ תרע"ו. סד. מלחמות ט ע"א. סה. כא ע"ב ד"ה אמר ר' רימיה. סו. כא ע"א ד"ה ז"ה שביארנו. סז. ליקוטים לחנוכה. סח. עבודת ישראל לחנוכה; בני יששכר לחנוכה מאמר א אות יד. סט. שם משמואל חנוכה תרע"א; שפת אמת ליקוטים לחנוכה; וכן הוא בתפארת שלמה (הספד) ע"פ דברי אוה"ח הק"י עיי"ש. סט. שפת אמת ליקוטים לחנוכה. ע. אמרי אמת חנוכה תרע"ז ליל ג. עא. שם תרס"ח ליל ג. עב. לחנוכה. עג. מצות נר חנוכה אות א. עד. לחנוכה. עה. שבת ט ע"ב. עז. חנוכה תרע"א. עח. וראה בספה"ק אמרי נועם (שם תשכ"ב) שכתב לרמוז על דברי רש"י שפירש תיבת "בהעלותך" - "על שם שהלהב עולה חביב בהדלקת לשון עלייה, שצריך להדליק עד שתהא השלהבת עולה מאליה, ולכן אמר "עולה" כי הדלקת נרות דומה לקרבן עולה וכנ"ל. עי. בני יששכר כסלו מאמר ג אות יד; קדושת לוי דרושים לחנוכה; "שפת אמת ליקוטים לחנוכה; תפארת שמואל לחנוכה; אמרי אמת חנוכה; מקץ. פא. עקידת יצחק וישב תרע"ה אות ב; תפארת שמואל לחנוכה אות כב; תרע"א אות לו. פב. וישב אות ג. פג. כסלו מאמר ג אות טו. פד. מקץ דרוש לחנוכה. פה. שם אות יד. פי. מקץ; לחנוכה. פז. שבת ט ע"ב. פח. תפארת שלמה לחנוכה; ישמח ישראל וישב מאמר א; בית יעקב מקץ; שם משמואל חנוכה תרע"ט ליל ג; שפת אמת לחנוכה תרל"ב ליל ג; תרל"ט. פט. עקידת יצחק וישב; אמרי נועם מכן המחבר לחנוכה; עטרת ישועה ויחי אות ז; וכן במאמר שמן ששון לחנוכה; ויום א חנוכה; ובליקוטים. צ. קדושת לוי ליקוטים; בת עין דרושים לחנוכה; וישב ישראל וישב מאמר א אות מ ואות מד; תפארת שמואל לחנוכה אות כב; ליל ג אות כד.

מעוניין לקבל את גיליונות "מעולת ספרים" של שנים קודמות (ע"ט-ט) ? פנה אלינו בכתובת האימייל 2088014@gmail.com ותצטרף לרשימת התפוצה, כך תוכל להתענג מידי שבוע מאור החסידות